

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา
เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
ในภาคตะวันออก

The Development of an Internal Supervision Model by Applying
Contemplative Approach to Enhance the Emotional Quotient of
Teachers in Small Secondary Schools in the Eastern Region

ชาตรี เจริญสุข*

ศญาญู ธีระวณิชตระกูล

ชัยพจน์ รักษาม

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*e-mail: chatree.cpk2@gmail.com

Chatree Jarernsook

Sadayu Teerawanittrakul

Chaipot Rakngam

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University

Received: August 19, 2021, Revised: October 19, 2021, Accepted: November 1, 2021

บทคัดย่อ

การนิเทศการศึกษาจากภายนอกสถานศึกษา โดยศึกษานิเทศก์นอกสถานศึกษา ยังมีปัญหาทั้งด้านองค์กร และบุคลากรนิเทศที่มีจำนวนไม่เพียงพอ สถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องพัฒนา และช่วยเหลือตนเอง โดยจัดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษาขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาและผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก แบ่งเป็น 3 ระยะคือ 1) การศึกษาสภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก 65 แห่ง 2) การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา โดยการถอดบทเรียนจากสถานศึกษาต้นแบบที่ดี และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และ 3) การศึกษาผลการใช้รูปแบบ จากการพัฒนาารูปแบบไปทดลองใช้กับโรงเรียนนาร่องเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบประเมินความพึงพอใจ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และคู่มือการใช้รูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติในการนิเทศ ตามลำดับ 2) การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออก ตามคู่มือประกอบด้วย การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ในแต่ละหน่วยมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ แนวคิด วัตถุประสงค์ ตารางขั้นตอนจัดกิจกรรม และเครื่องมือวัดประเมินผล ทั้งนี้ รูปแบบการนิเทศภายในผ่านการประเมิน ทั้งด้านความเป็นไปได้ และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในที่ประเมินโดยครูมาทดลองการฝึกการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า ความสามารถทางด้านอารมณ์โดยรวม หลังการใช้รูปแบบมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจในระดับมาก ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงกับผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูจะได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา

ความสามารถทางด้านอารมณ์ ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน และผลประโยชน์ทางอ้อมกับนักเรียนได้รู้จัก การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิด “ปัญญาภายใน”

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน การพัฒนารูปแบบ แนวจิตตปัญญา

Abstract

Problems of educational supervision off-sites can be classified in terms of those that are related to organization and shortage of supervisors. Thus, educational institutions must organize their mentoring and supervising activities and become more independent. The purpose of this research was to develop and evaluate effects of using an internal supervision model which applies the contemplative approach to promote emotional intelligence of teachers in secondary schools in eastern Thailand. The research design was divided into 3 phases as follows: 1) investigating current status of internal supervision in 65 small-sized secondary schools in the eastern region; 2) developing a supervision model based on lessons learned from the best practice school and interviewing experts; and 3) evaluating the model by experimenting with a pilot school. A questionnaire, a content checklist, in-depth interview questions and the model guideline were used in data collection. The statistics were employed in data analysis including mean, standard deviation, and t-test. Results showed that the current situation regarding internal supervision in small secondary schools in the eastern region in overall was at a high level and the top three aspects were planning, assessing and implementing; respectively. The development of internal supervision model using the contemplative approach to promote the teachers' emotional intelligence according to the manual consists of 3 main units: deliberation, deep listening and meditation. Each of these units has four sub-components: concept, objective, schedule of activities and evaluation tools. The evaluation of possibilities and suitability from experts found that the model was appropriate and possible at high level. Also, the teachers who participated in the training course exhibited a high level of satisfaction. They had the average score of emotional intelligence higher after using the model at .01 level of statistical significance. Findings of this study can be beneficial for school administrators, supervisors and teachers can gain new insights to develop teachers' emotional intelligence in teaching and learning process. Finally, students will have indirect effects in learning how to develop "inner wisdom" through deliberation, deep listening and meditation which result in promoting their intellects.

Keywords: Internal Supervision, Model Development, Contemplative Approach

บทนำ

การพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองได้ การกำหนดให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสาร เพื่อรับและส่งข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง คำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคม การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ มีวิจรรณญาณเป็นระบบ ทำให้เกิดความรู้สารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม การแก้ปัญหาบนพื้นฐานของเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลรอบด้าน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง

สังคมและสิ่งแวดล้อม การใช้ทักษะชีวิต เพื่อสามารถปรับตัวเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การใช้เทคโนโลยี การนำเครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยี มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ จากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทย เพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0 ที่ผ่านมามีโรงเรียนขนาดเล็ก ยังมีคุณภาพไม่น่าพอใจ (Office of the Education Council, 2018) สาเหตุมาจาก การขาดแคลนครูที่ไม่ครบชั้น และมาตรฐานวิชาเอกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้การสอนไม่มีประสิทธิภาพ และด้วยจำนวนศึกษานิเทศก์

จากภายนอก มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะให้บริการการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงและทันเวลา การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็น ดังนั้นเพื่อให้ครูมีสมรรถภาพในการสอน การพัฒนาครู เช่น จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ การเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ มาให้ความรู้ คำแนะนำในการปฏิบัติงาน รูปแบบการฝึกอบรมด้วยการใช้จิตตปัญญาเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกสมาธิจากการฟัง สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริงผ่านประสบการณ์ตรง มีจิตใจจดจ่อ ใคร่ครวญ ทำให้สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน แนวทางการนิเทศภายใน จึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ และ การส่งเสริมให้ครูมีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา และพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญา เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศภายใน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียง
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียง

ทบทวนวรรณกรรม

การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระ ตลอดจนคณะครูผู้สอนภายในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะ ส่งเสริมและสนับสนุนครูจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน Wongnutarat (2010) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาตามกระแส

การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึง และเจาะลึกถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

2. การศึกษาด้านอาชีวศึกษา มีความหลากหลายในวิชาชีพ ความชำนาญ ความรู้เฉพาะสาขาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติการจัดการศึกษานิเทศก์ให้ครบตามสาขา และเพียงพอจึงเป็นสิ่งทำได้จำกัด

3. การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีบุคลากรจำนวนมาก และมีความชำนาญในสาขา เป็นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้วย

4. การนิเทศภายในสถานศึกษา จะสร้างความใกล้ชิด ความคุ้นเคยกัน และการทำงานร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงาน

5. การประสานในสถานศึกษาจะสะดวกเพราะความคุ้นเคยกัน มีการประชาสัมพันธ์งานได้ทั่วถึง

Glickman, Gordon, & Ross-Gordon (2007) ได้กล่าวถึงงานการนิเทศที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพไว้ 5 งาน คือ

1. งานการให้การช่วยเหลือครูโดยตรง (Direct Assistance) โดยผู้นิเทศสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยวิธีการนิเทศแบบต่าง ๆ เช่น การนิเทศแบบคลินิก เป็นต้น

2. งานการพัฒนาบุคลากร (Staff Development) โดยการจัดโอกาส ให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถปรับปรุงการเรียนการสอน

3. งานการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ผู้นิเทศสามารถช่วยครูปรับสาระการเรียนรู้และสื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

4. งานการพัฒนากลุ่ม (Group Development) ผู้นิเทศการศึกษาจัดประชุมฝึกร่วมกันให้แก่ครู และร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

5. งานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้นิเทศสามารถช่วยให้ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอน และปรับปรุงการสอนของตนเองได้ โดยการช่วยครูในการทำวิจัยชั้นเรียน

Utranan (1987) เสนอกระบวนการนิเทศการศึกษา ที่เห็นว่าสอดคล้องกับสังคมไทย 5 ขั้นตอน ซึ่งเรียกกันว่า “PIDRE” คือ 1) การวางแผนการนิเทศ (Planning – P) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้น 2) ให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing – I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้างจะมีขั้นตอนอย่างไรและทำอย่างไรถึงจะให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนดังกล่าวจำเป็นทุกครั้งสำหรับการเริ่มการนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม และมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังดำเนินการไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง 3) การนิเทศ (Doing – D) ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน 3 ลักษณะ คือ การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ 4) การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing – R) เป็นขั้นตอนของการเสริมแรงของผู้บริหาร ซึ่งให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจ และบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขึ้นนี้อาจทำไปพร้อม ๆ กับที่ผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงาน หรือ การปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้น และ 5) การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating – E) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศประเมินผลงานที่ได้ทำผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ หากพบว่า มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลสมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาจทำได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ปฏิบัติใหม่อีกครั้ง การนิเทศตามกระบวนการจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้งจนกว่าจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ หรือสามารถพัฒนาผู้รับการนิเทศได้ตามที่ต้องการ หากบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายแล้ว ต้องการหยุดกระบวนการทำงาน ก็ถือว่า การนิเทศในเรื่องนั้นได้สิ้นสุด ขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษา เรียกว่า “Harris’ POLCA” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนของ Harris (1963) คือ

1. ขั้นการวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้รับผิดชอบการนิเทศต้องคิดวิเคราะห์ถึงความต้องการและความจำเป็นในการนิเทศ เพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศให้สอดคล้องกัน โดยต้องเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการนิเทศ จัดทำแผนการดำเนินงานโครงการ และขั้นตอนการปฏิบัติ

2. ขั้นการจัดองค์การ (Organizing) เป็นขั้นตอนที่กำหนดโครงสร้างของคณะทำงาน ตั้งเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมารวบรวมทรัพยากรที่มีมนุษย์และวัสดุอุปกรณ์ การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจหน้าที่โครงสร้างขององค์การและความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างงานต่าง ๆ

3. ขั้นการนำสู่การปฏิบัติ (Leading) เป็นขั้นตัดสินใจในการดำเนินการนิเทศ กำหนดวิธีการในการนิเทศ กระตุ้นจูงใจ เสริมสร้างกำลังใจ ให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำงาน การแนะนำนวัตกรรมใหม่ ๆ และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการนิเทศ

4. ขั้นการควบคุม (Controlling) เป็นขั้นที่ผู้รับผิดชอบต้องควบคุม กำกับ ติดตามดูแลให้กระบวนการนิเทศดำเนินไปตามแผนและขั้นตอนที่กำหนดไว้ ในบางครั้งอาจมีการชี้แนะเสริมความคิด หรือแทรกแซงเพื่อปรับทิศทางหรือกระบวนการดำเนินงาน

5. ขั้นการประเมินผล (Assessing) เป็นขั้นที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องร่วมกันประเมินผลการนิเทศว่า สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลต้องจัดทำอย่างมีแบบแผนและมีความเที่ยงตรง และอาจจัดทำการวิจัยและประเมินผลร่วมด้วย

สรุป การนิเทศ คือ แนวทางที่ช่วยเหลือให้ครูได้มีความรู้ มีทักษะในการสอนที่จะทำให้นักเรียนรู้จักคิด เน้นการสร้างนวัตกรรม และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ตามที่นักเรียนสนใจ ผู้นิเทศจึงต้องทำงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการตามแผน และมีการประเมินผลงาน

การสร้างรูปแบบและพัฒนารูปแบบ

การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไรและสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไรและนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ ๆ (Keeve, 1988) ขั้นตอนในการสร้างรูปแบบ เริ่มจากการศึกษาเอกสาร ถอดบทเรียนจากสถานศึกษาที่เป็น Best Practice เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด จากนั้นในการพัฒนา นำรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและมีกิจกรรม ทดลองโดยใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง จนมั่นใจว่า กระบวนการทั้งหมดน่าจะได้รูปแบบที่มีคุณภาพจริง

สรุปได้ว่า รูปแบบที่จะนำไปใช้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ

แนวคิดหลักของจิตตปัญญา เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การรับฟังอย่างลึกซึ้ง สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง การเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่งไม่คงที่ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง มีชีวิตอยู่กับปัจจุบันด้วยสติสัมปชัญญะ Panich (2004) ได้กล่าวถึง Contemplative Education ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มหาวิทยาลัยนาโรปะที่ซึ่งเขาเคยไปศึกษาอยู่ ว่าหมายถึง การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดได้ในสิ่งแวดล้อมที่ “สบาย” ที่มาจาก “สัปปายะ” คือ สภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเป็นสภาพแวดล้อมที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน ผู้คนรู้จักรดน้ำใจให้คนรอบข้าง ให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตใจของผู้เรียนรู้อยู่ทุกขณะ ทั้งนี้การเอาใจใส่จิตใจในกระบวนการเรียนรู้นั้น สามารถกระทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) หมายถึง ฟังด้วยหัวใจอย่างสัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยจิตที่ตั้งมั่น การน้อมสว่ใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการน้อมนำมาคิดใคร่ครวญดูอย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจเป็นพื้นฐาน และการทำสมาธิ (Meditation) หรือการภาวนา คือ การเฝ้ามองดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิต ซึ่งมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไม่คงที่ เห็นความบีบคั้นที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงและสภาวะของการเป็นกระแสแห่งเหตุปัจจัย ที่เลื่อนไหลต่อเนื่อง และการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญนี้ ดำเนินไปเพื่อเป้าหมายของการตระหนักรู้ถึงพุทธสภาวะที่มีอยู่แล้วในตนเองอย่าง เป็นกระบวนการตามธรรมชาติของชีวิต เป็นการศึกษาที่เต็มใจที่จะเผชิญหน้ากับความเจ็บปวดและความทุกข์ยากลำบากของชีวิตอย่างเปล่าเปลี่ยว เป็นประสบการณ์ตรงบนเส้นทางการเรียนรู้แห่งชีวิตอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงภายในของทั้งผู้เรียนและผู้สอน อีกทั้งเป็นการศึกษาบนพื้นฐานของการ ศิโรราบ คือ การรับฟังเสียงด้านใน ให้ความเคารพ เชื่อมั่นในสิ่งที่ตัวเองเป็น ให้ความศรัทธาต่อทุกประสบการณ์ที่ตนเองเคยผ่านมา ไม่ว่าจะดีหรือร้ายในสายตาผู้อื่น พร้อมจะหลอมรวมเอาทุกอย่างที่มีในตนเองออกมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นอย่างไม่เขินอาย จนปมความยึดมั่นทั้งหลายสามารถคลี่คลายไปในอ้อมแขนแห่งความอ่อนโยน ความรักแห่งจักรวาลตามท่วงทำนองและครรลองของการดับสลาย ผุดบังเกิดใหม่พล้วไหว ไหลเลื่อนอันเป็นคุณค่า และความหมายของการดำรงอยู่

วิธีการวิจัย

แบ่งการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการสังเคราะห์เนื้อหา วรรณกรรม เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา ความสามารถทางอารมณ์ เพื่อใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

1.2 สำรวจสภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้เครื่องมือที่ผ่านกระบวนการหาคุณภาพที่มีความเที่ยงตรงที่มีค่า IOC .60-1.00 จากผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ แล้วนำไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน นำผลการตอบแบบสอบถามมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค เมื่อได้คุณภาพตามเกณฑ์แล้วจึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้จริง จากประชากรที่เป็นผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 261 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

2.1 ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) โดยถอดบทเรียนจากสถานศึกษา 3 แห่ง ที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

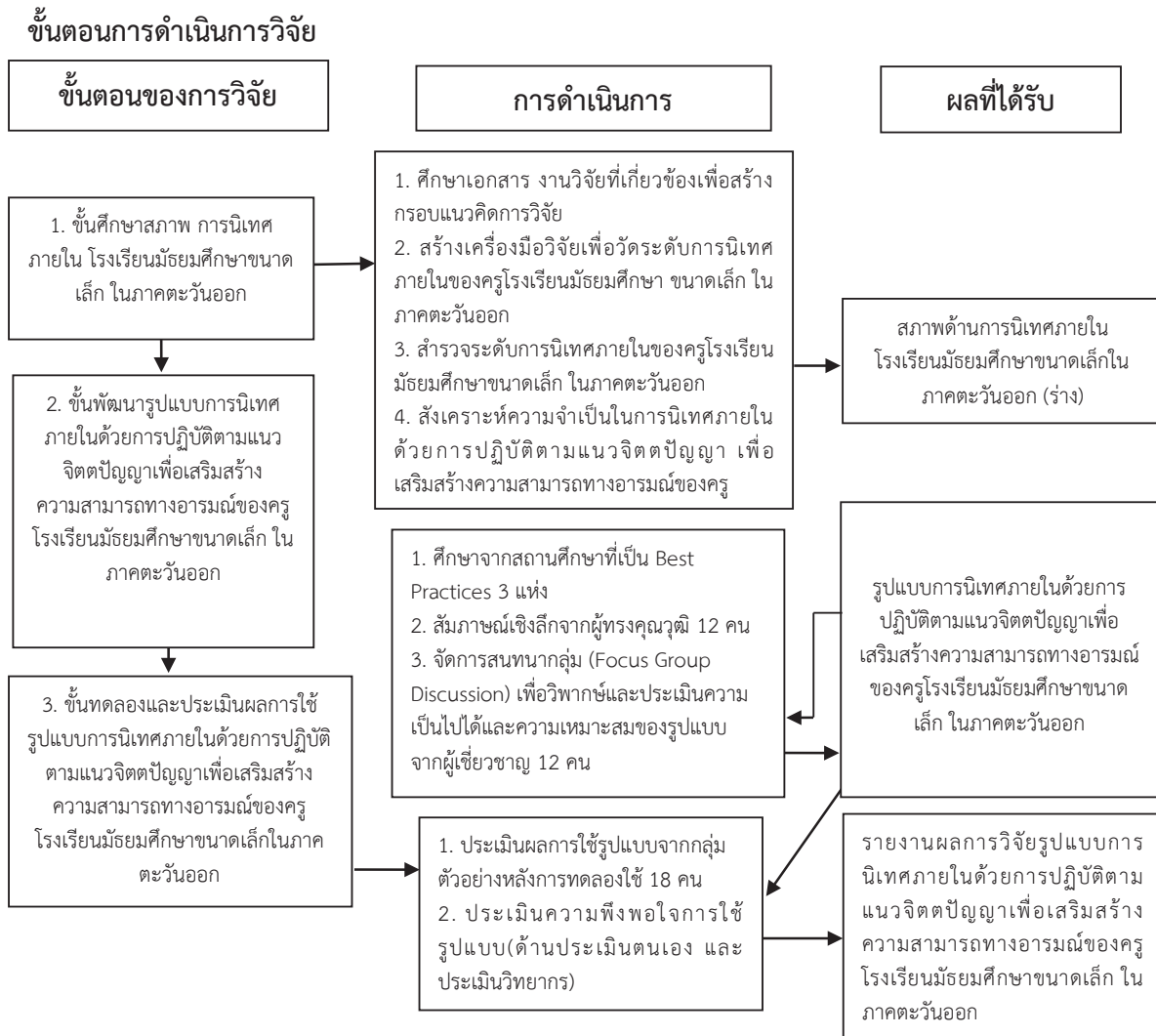
2.2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ซึ่งกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ เคยหรือเป็นผู้บริหารตั้งแต่ระดับโรงเรียนขึ้นไป หรือเป็นผู้บริหารในระดับสูงที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการศึกษา จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านการศึกษา หรือมีตำแหน่งบริหารไม่ต่ำกว่าหรือเทียบเท่าชำนาญการพิเศษ เคยหรือเป็นศึกษานิเทศก์ ระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป เคยทำวิจัย หรือศึกษา หรือรับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา หรือเคยทำวิจัย ศึกษาหรือรับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางอารมณ์

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนทดลองและประเมินผล การใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้

3.1 ประเมินพฤติกรรมการใช้รูปแบบ จากกลุ่มตัวอย่าง 18 คน เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก่อน และหลังการทดลอง

3.2 ประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบ ด้านการประเมินตนเอง และวิทยากร

รูปที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ สภาพการนิเทศภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	การนิเทศภายใน	n=261		ระดับ	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการวางแผน	4.05	0.60	มาก	1
2	ด้านการปฏิบัติ	3.97	0.58	มาก	3
3	ด้านการประเมินผล	4.04	0.59	มาก	2
	รวม	4.02	0.54	มาก	

จากตารางที่ 1 สภาพการณ์พิเศษภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากอันดับสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติ

2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา จากสถานศึกษาต้นแบบที่ดี (Best Practices) จำนวน 3 แห่ง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 3 โรงเรียน เกี่ยวกับ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และองค์ประกอบคู่มือ

การวางแผน	การปฏิบัติ	การประเมิน	องค์ประกอบของคู่มือ
ครู และบุคลากร ทราบถึงรูปแบบ และขั้นตอนในการปฏิบัติ ทำให้เห็นถึงหลักการ วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นหลักในการนิเทศ	ท บ ท ว น ก า ร ปฏิบัติการนิเทศ ประชุมจัดลำดับขั้นตอน เตรียมการนิเทศ	ประเมินแบบ Formative Evaluation เพื่อ ท า ช ้อ บ ก พ ร ่อง ใน ระ ห ว ่าง ด ำ เนิ น ก า ร และ เสน อ แ น ะ เพื่อ แก้ ไข ปัญหา	ประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้คู่มือ แนวคิด หลักการ และเหตุผล จุดประสงค์ บทบาท และหน้าที่ผู้ปฏิบัติ แนวทางจัดกิจกรรม เครื่องมือในการนิเทศ นิยามศัพท์ หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาการอบรม ตารางพัฒนา

จากตารางที่ 2 สรุปรายละเอียดของ 4 ขั้นตอนดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถประยุกต์ใช้รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละขนาด โดยสร้างบรรยากาศการนิเทศแบบกัลยาณมิตร คือ การสร้างศรัทธาให้ครูยอมรับ เกิดความสนใจที่จะปรับปรุงการจัดกระบวนการ

เรียนรู้ เน้นกิจกรรมการประเมินเพื่อการพัฒนา โดยมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จ KPI (Key Performance Indicator)

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน เกี่ยวกับ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และองค์ประกอบคู่มือ

การวางแผน	การปฏิบัติ	การประเมิน	องค์ประกอบของคู่มือ
กำหนดผู้รับผิดชอบจัดทำโครงการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดปัญญา	จัดกิจกรรมฝึกอบรมตามแนวคิดปัญญา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์	ประเมินตามสภาพจริง และประเมินเพื่อการพัฒนา	ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขอบเขตคำจำกัดความ เนื้อหา เครื่องมือ ขั้นตอนคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการ ระยะเวลา การรายงานผล

จากตารางที่ 3 สรุปการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนดผู้รับผิดชอบในการวางแผน กิจกรรมที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการประเมินเพื่อพัฒนาตามสภาพจริง และมีคู่มือที่ระบุเนื้อหา

เครื่องมือ ขั้นตอน ระยะเวลา และการรายงานผล ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมาจากผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 3 โรงเรียน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	รายการที่ประเมิน (ด้านความเป็นไปได้)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	คู่มือมีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์	4.11	0.58	มาก	6
2	คำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย	4.22	0.55	มาก	3
3	ภาษาที่ใช้ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.22	0.81	มาก	5
4	บทบาทผู้สอนมีแนวทางชัดเจนปฏิบัติได้จริง	4.00	0.77	มาก	9
5	ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.33	0.77	มาก	2
6	กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนชัดเจน	4.33	0.69	มาก	1
7	กระบวนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับตัวชี้วัด	4.11	0.76	มาก	7
8	การวัดและประเมินผล ทำได้ครอบคลุม	3.83	0.86	มาก	10
9	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.22	0.73	มาก	4
10	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปเผยแพร่ได้จริง	4.05	0.87	มาก	8
รวม		4.14	0.74	มาก	

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ด้านความเป็นไปได้ โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับจากมาก

ไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอน ชัดเจน รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม และ คำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ด้านความเหมาะสม ของการนิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	รายการที่ประเมิน (ด้านความเหมาะสม)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	คู่มือมีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์	4.11	0.68	มาก	4
2	คำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย	4.28	0.75	มาก	1
3	ภาษาที่ใช้ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.11	1.02	มาก	6
4	บทบาทผู้สอนมีแนวทางชัดเจนปฏิบัติได้จริง	4.22	0.65	มาก	3
5	ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม	4.00	0.84	มาก	9
6	กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนชัดเจน	4.28	0.76	มาก	2
7	กระบวนการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับตัวชี้วัด	4.06	0.73	มาก	7
8	การวัดและประเมินผล ทำได้ครอบคลุม	3.89	0.83	มาก	10
9	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.11	0.76	มาก	5
10	คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปเผยแพร่ได้จริง	4.06	0.87	มาก	8
รวม		4.11	0.79	มาก	

จากตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ด้านความเหมาะสม โดยรวมและรายข้อ การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยปฏิบัติตามแนวคิดปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ คำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย

รองลงมา ได้แก่ กระบวนการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนชัดเจน และ บทบาทผู้สอนมีแนวทางชัดเจนปฏิบัติได้จริง

3. ผลทดลอง และประเมินการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา ของผู้อบรมเชิงปฏิบัติการ ระหว่างก่อน และหลังการอบรม (n=18)

ความสามารถทางอารมณ์	ก่อน		หลัง		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การใคร่ครวญ	2.88	0.30	3.38	0.65	4.21**	.01
2. การฟังอย่างลึกซึ้ง	2.84	0.38	3.29	0.74	3.81**	.01
3. การทำสมาธิ	2.73	0.34	3.15	0.63	4.12**	.01
รวม	2.81	0.34	3.27	0.67	4.05**	.01

จากตารางที่ 6 จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วย t-test พบว่า ในภาพรวมของการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู

(รูปที่ 2 และ 3) ด้านการใคร่ครวญ ด้านการฟังอย่างลึกซึ้ง ด้านการทำสมาธิ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ค่าเฉลี่ย หลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรม

รูปที่ 2 บรรยากาศในระหว่างการอบรม จิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์

รูปที่ 3 บรรยากาศการจัดกิจกรรม จิตตปัญญา ให้กับนักเรียน

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ความพึงพอใจ ของผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน ด้านการประเมินตนเอง โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ความพึงพอใจ (ด้านประเมินตนเอง)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.61	0.50	มาก	3
2	การอบรมในครั้งนี้เป็นประโยชน์จากการทำกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.43	มาก	1
3	กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ สามารถเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูได้	4.72	0.46	มาก	2
4	ประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.44	0.51	มาก	4
รวม		4.53	0.48	มาก	

จากตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ความพึงพอใจ โดยรวม และรายข้อ การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ การประเมินตนเอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ การอบรมในครั้งนี้เป็นประโยชน์จากการทำกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การฝึกสมาธิ สามารถเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูได้ และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ

เป็นประโยชน์จากการทำกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การฝึกสมาธิ สามารถเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูได้ และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ความพึงพอใจ (ด้านประเมินวิทยากร) ของผลการใช้รูปแบบนิเทศภายใน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ความพึงพอใจ (ด้านประเมินวิทยากร)	n=18		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ความรู้ความเข้าใจถ่ายทอดเนื้อหา กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.45	มาก	5
2	ความตั้งใจในการบรรยายและถ่ายทอดกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.83	0.38	มาก	1
3	ใช้สื่อและอุปกรณ์เหมาะสมกับกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.56	0.51	มาก	6
4	ประสบการณ์และทักษะการถ่ายทอดกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.43	มาก	3
5	กระตุ้นให้เกิดความสนใจในกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ	4.78	0.44	มาก	4
6	นำกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน	4.83	0.39	มาก	2
รวม		4.76	0.43	มาก	

จากตารางที่ 8 ผลการใช้รูปแบบ การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ การประเมินวิทยากร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก พบว่า ความตั้งใจในการบรรยายและถ่ายทอดกิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง รองลงมา กิจกรรมการใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิ ไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน และ ประสบการณ์และทักษะการถ่ายทอดกิจกรรม การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาศาภาพการนิเทศภายในของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ การวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้เพราะมีการวางแผนกำหนดแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการนิเทศจากกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ จัดทำเป็นปฏิทินการนิเทศติดต่อกันเป็นประจำทุกปีการศึกษาการนิเทศโดยการเยี่ยมชั้นเรียน ชมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้กำลัง

ใจ และเสนอแนะช่วยเหลือแก่ผู้รับการนิเทศ ให้เห็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียน รับฟังผู้รับการนิเทศอย่างตั้งใจ ให้เข้าใจถึงปัญหา ร่วมกันจัดทำเกณฑ์การประเมิน นำผลการนิเทศในระหว่างการดำเนินการและสิ้นสุดภาคเรียน ไปปรับปรุงและพัฒนา โดยจัดทำเป็นโครงการการนิเทศภายใน สอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศแบบ PIDRE ของ Utaranan (1987) กล่าวคือ การวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย ดำเนินการตามแผนที่วางไว้และมีการให้กำลังใจ ให้ข้อเสนอแนะช่วยเหลือแก่ผู้รับการนิเทศ และผลลัพธ์ที่ต้องการ ดังที่ Afework, Frew, & Abeya (2016) ที่กล่าวถึงการวางแผนที่ดีต้องมีองค์ประกอบย่อยที่ชัดเจนต่อเนื่องตามลำดับ เพื่อให้ผู้ใช้แผนมีความเข้าใจ และปฏิบัติตามแผนได้โดยง่าย สอดคล้องกับ Cogan (1973) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาความต้องการที่จำเป็น และกำหนดเป้าหมายที่ต้องการนิเทศรวมทั้งการวางแผนสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ การร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้น ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหาร ครู และวิทยากรให้ความสำคัญ และความจำเป็น เพื่อการนำคู่มือไปใช้ให้เกิด

ประโยชน์กับทุกคนในโรงเรียน คณะครู และวิทยากร อำนวยความสะดวกด้านสถานที่จัดกิจกรรม และด้านงบประมาณ จึงส่งผลให้การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในมีประสิทธิภาพ คู่มือมีองค์ประกอบครบถ้วน สมบูรณ์ คำชี้แจงเข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้ชัดเจนเข้าใจง่าย ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมเหมาะสม กระบวนการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนชัดเจน สอดคล้องกับตัวชี้วัด การวัดและประเมินผล ทำได้ครอบคลุม คู่มือการจัดกิจกรรมสามารถนำไปใช้จริง และเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ในการอธิบายหรือยกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดเจน ครูสามารถมีส่วนช่วยประเมินความสอดคล้องของกิจกรรม สามารถนำกิจกรรมไปปฏิบัติให้เป็นวิถีของโรงเรียนได้ ให้ความสำคัญสำหรับผู้รับการอบรม ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยการศึกษาด้วยตนเอง นำกิจกรรมไปจัดไว้ในตารางสอนของครูในโรงเรียน และนำไปปฏิบัติได้ง่าย ใช้ได้จริง สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมสามารถประยุกต์ใช้ได้ตามบริบท และเหมาะสมกับช่วงวัย คู่มือมีองค์ประกอบรายละเอียดย่อย ชัดเจน ครูมีความพึงพอใจ การออกแบบรูปเล่มคู่มือน่าสนใจ สามารถฝึกอบรมทางออนไลน์ได้เข้ากับสถานการณ์ ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Triranaopass, Jai-ngam, & Keawsi (2017) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบอยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 3 ผลทดลอง และประเมินการใช้รูปแบบการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียง

3.1. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างก่อนและหลังการอบรมการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า หลังการอบรมมีพฤติกรรมจิตตปัญญาสูงกว่าก่อนการอบรม ทั้งนี้เพราะคู่มือการใช้รูปแบบ มีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์ กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอน สอดคล้องกับตัวชี้วัด ใช้เวลาเหมาะสม คำชี้แจงเข้าใจง่าย ชัดเจน สามารถนำไปใช้จริง เผยแพร่ได้ วัดและประเมินผลได้ครอบคลุม ทำให้พฤติกรรมผู้รับการอบรม รู้ตัว มีสติตนเองได้คิดใคร่ครวญ ไตรตรองพินิจพิจารณา ใช้เวลาทบทวนในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ คิดละเอียดมากขึ้น ตั้งใจฟังเมื่อสนทนากับคนทั่ว ๆ ไป รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เคารพ และให้เกียรติผู้พูด มีสัมพันธภาพที่ดี และรับฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข รักความเป็นระเบียบวินัย เคารพในกฎกติกา มีใจจดจ่อกับงานที่ทำ มีสมาธิยาวนาน อดทน พากเพียร

จนสำเร็จ สอดคล้องกับ Jarupaisan (2020) ที่กล่าวว่า การเป็นผู้ฟังที่ดี การสื่อสารด้วยวัจนภาษา (คำพูด) การสื่อสารด้วยอวัจนภาษา (ภาษากายและน้ำเสียง) การให้เกียรติผู้อื่น การอดทนที่จะรับฟังความเห็นที่แตกต่างซึ่งสอดคล้องกับ Chaibang (2017) สรุปว่า การมีสัมมาสมาธิ สามารถตั้งใจมั่น จดจ่อเพื่อกำกับให้การเรียนรู้ของตน หรือการทําภาระงานของตนเอง ให้สำเร็จลุล่วงได้ ต้องมีความอดทนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการประเมินตนเอง และประเมินวิทยากร

3.2.1 จากข้อค้นพบ ด้านการประเมินตนเอง พบว่าได้รับประโยชน์ ทำให้เสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ได้ มีความรู้ความเข้าใจ แต่สิ่งที่น่าพิจารณาผล คือ ประสพการณ์เกี่ยวกับการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญา ต้องอาศัยการใช้เวลาในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นประจำจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ Srichat, & Piyakul (2020) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้ 3 ลักษณะ คือ 1) การรับรู้อย่างลึกซึ้ง (Deep Sensing) 2) การน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) โดยมีผลการประเมินในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.2.2 ด้านการประเมินวิทยากร พบว่า มีความพอใจในระดับมาก ทั้งนี้เพราะวิทยากรมีความตั้งใจในการบรรยาย สามารถนำกิจกรรมไปใช้ประโยชน์กับนักเรียน มีความรู้ ทักษะ กระตุ้นให้เกิดความสนใจในกิจกรรม แต่สิ่งที่น่าพิจารณาผล คือ การใช้สื่อและอุปกรณ์ ควรให้เหมาะสมกับวัยที่เข้ารับการอบรม เช่น สื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้กับผู้ใหญ่ ควรแตกต่างจากการนำไปใช้กับนักเรียน สอดคล้องกับ Thapnoi, & Meesup, & Thaphan (2016) การพัฒนาความสามารถด้านการเป็นวิทยากรของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม พัฒนาความสามารถ ด้านการเป็นวิทยากรของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกำแพงเพชร เมื่อพิจารณาโดยรวมครูที่เข้ารับการอบรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สรุป

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติ ตามแนวคิดตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียง แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาสภาพการนิเทศภายในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียง 2) การพัฒนา รูปแบบการนิเทศภายใน ตามคู่มือ ประกอบด้วย การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ในแต่ละหน่วยมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ แนวคิด วัตถุประสงค์ ตารางขั้นตอน จัดกิจกรรม และเครื่องมือวัดประเมินผล ทั้งนี้ รูปแบบการนิเทศ ภายใน ผ่านการประเมิน ทั้งความเป็นไปได้ และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการใช้รูปแบบที่ประเมินโดยนำ มาทดลองการฝึกการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า ความสามารถทางด้านอารมณ์โดยรวมหลังการใช้รูปแบบนิเทศภายในมี ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศภายในอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ มีความพอใจในระดับมาก ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงกับผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ และครู จะได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา ความสามารถทางด้านอารมณ์ ในการจัดการเรียนการสอนให้ กับนักเรียน และผลประโยชน์ทางอ้อมกับนักเรียนได้รู้จัก การใคร่ครวญ การฟังอย่างลึกซึ้ง และการทำสมาธิ ซึ่งจะส่งผลต่อ การเกิด “ปัญญาภายใน”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติ ตามแนวคิดตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางอารมณ์ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียง ควร ศึกษาบริบท ของสถานศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย โดยศึกษาความพร้อมก่อนนำไปปฏิบัติจริง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้การนิเทศ ภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญา สร้างบรรยากาศ ของการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ทั้งนี้มีการประเมินความเป็น ไปได้ในการปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ประเด็นใดปฏิบัติยาก หรือมีปัญหาอุปสรรค ทีมงานสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ

1.3 สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำรูปแบบ การนิเทศภายใน ด้วยการปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญา เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถทางด้านอารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียง ไปปรับปรุงและพัฒนาต่อยอด เพื่อให้การ นิเทศภายในสถานศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยเรื่องการนิเทศภายในด้วยการปฏิบัติ ตามแนวคิดตปัญญา เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้าน อารมณ์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียง ควรมีการวิจัยทั้งระบบ เช่น ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) และการสื่อสารทาง On Line เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการนิเทศ ภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดตปัญญา ด้วยกระบวนการสื่อสาร ทางออนไลน์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

References

- Afework, E. A., Frew, A.T., & Abeya, G. G. (2016). *Cluster Supervision Practice in Primary School of Jimma Zone* (Doctoral Dissertation), Jimma University Ethiopia.
- Chaibang, W. (2017). *Mental Education and the Development of Inner Wisdom*. Mahasarakham: Apichart Printing Partnership. [In Thai]
- Cogan, D. (1973). *The Supervision and Evaluation of High School Principal as Described by Central Office Administrators*. New York: Mc Grew Hill.
- Glickman, C.D., Gordon, S.P., & Ross-Gordon, J. M. (2007). *Supervision and Curriculum Development: Instructional Leadership: An Approach* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Harris, B. M. (1963). *Supervisory Behavior in Education*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Jarupaisan, T. (2020). *From the Article Titled Emotional Intelligence*. Retrieved 23 January 2021, from <https://www.workwithpassiontraining.com/17256345/emotional-intelligence>. [In Thai]
- Keeves, P.J. (1988). *Model and Model Building” Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford: Pergamum Press.

- Office of Education Council. (2018). *Thai Education Status Report*. Kurusapa Printing Ladpro. [in Thai]
- Panich, V. (2004). *Mindful Learning*. Retrieved 23 January 2021, from <http://jitwivat.blogspot.com/2004/11/> [in Thai]
- Thapnoi, S., & Meesup, P., & Thaphan, L. (2016). Talent development in 20 terms of being a lecturer for teachers at the Kamphaeng Phet Provincial Special Education Center by using research participant action. *Journal of the Humanities and Social Sciences Graduate School Phibunsongkhram Rajabhat University*, 10(1), 217, [in Thai]
- Triranaopass, S., Jai-ngam, S., & Keawsi, T. (2017). The development of a contemplative education learning model for mainstreaming schools. *Journal of the Humanities and Social Sciences Graduate School Phibunsongkhram Rajabhat University*, 11(2), 44. [in Thai]
- Srichat, Y., & Piyakul, A. (2020). Development of emotional intelligence through contemplative activity. study for secondary school 1. *Maharakham Graduate Studies Journal Sakonnakhon Rajabhat University*, 17(77), 155. [in Thai]
- Utranan, S. (1987). *Educational Supervision: Theoretical Principles and Practice*. Bangkok: Siam Card. [In Thai]
- Wongnutarat, P. (2010). *The Psychology of Personal Management*. Bangkok: Bangkok Supplemental Media Center. [in Thai]